RUDOLF DEKKER, *MEER VERLEDEN DAN TOEKOMST. GESCHIEDENISSEN UIT VERDWIJNEND NEDERLAND* (BERT BAKKER: AMSTERDAM 2008), 336 BLZ., € 24,95

Het motief van Rudolf Dekker, docent aan de faculteit voor Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmusuniversiteit te Rotterdam, om dit boek te schrijven is wel bijzonder: volgens hem wordt niet alleen de toekomst steeds onzekerder door de angst voor het wassende water en de toenemende tegenstellingen op religieus gebied, maar lijkt ook het verleden steeds ongewisser te worden. De geschiedenis is immers maakbaar en degenen die deze taak op zich hebben genomen, de historici dus, zijn steeds minder zeker van hun zaak. In zijn perceptie regeert in de moderne geschiedschrijving het consensusmodel zozeer dat zelfs de bezettingsjaren geen schurken of helden meer kennen, maar slechts nog accommoderende Nederlanders. Het huidige Nederlandse geschiedbeeld is het resultaat van een selectief geheugen. Aan de hand van een aantal thema's uit de vaderlandse geschiedenis wil Dekker laten zien waarom dat zo is en welke mogelijkheden er zijn om haar anders dan gebruikelijk te bekijken. Zo krijgt het grijze verleden misschien weer wat meer kleur.
Wat de Gouden Eeuw aangaat wijst de auteur erop dat hierover onder historici maar weinig controverses zijn en dat het historisch onderzoek vooral meer informatie heeft aangedragen. Zo is de moedernegotie, de handel met het Oostzeegebied dus, vooral belangrijk geweest omdat zij de Republiek voorzag van goedkoop Pools graan, waardoor de verstedelijking mogelijk werd en daarmee de opbloeiende burgerlijke cultuur. In Polen echter trad daardoor een refeodalisering op waardoor, als je het anders bekijkt, de Hollandse vrijheid werd mogelijk gemaakt door de Poolse onvrijheid. Volgens Dekker is de rol van landbouw en veeteelt, alsmede die van de visserij lang onderbelicht gebleven. Ook de industrie, vooral de wapenindustrie, heeft naar zijn idee te weinig aandacht gekregen. In het verlengde van deze belangrijke tak van nijverheid werd de Republiek een centrum van wapenhandel, waarin vooral de Amsterdamse familie Trip een grote rol speelde. Zij bouwde een handelsimperium op in de wapenhandel en liet van de revenuen ervan een monumentaal pand bouwen in Amsterdam, waar nu de KNAW zit. Nuances vallen er ook aan te brengen in de rol van de VOC en WIC. In de historiografie is die van het eerste bedrijf wat over- en die van het laatstgenoemde wat onderschat en gezamenlijk is hun bijdrage aan de Nederlandse economie wat naar beneden bijgesteld. Een andere kwestie is de internationale economische context. De economie van de Gouden Eeuw is vooral in betrekkelijk isolement geanalyseerd, waardoor Nederlandse historici de verklaring van het economische wonder nog vooral zoeken in endogene factoren. In de buitenlandse literatuur echter wordt vooral benadrukt dat de Republiek profiteerde van de problemen in de rest van Europa.
Dekker ziet er geen been in een variant op de Weber-these van stal te halen. Volgens de Duitse socioloog Weber (1864-1920) viel de bloei van het kapitalisme in de noordelijke landen vooral toe te schrijven aan de geest van het calvinisme. Protestanten waren immers zuinig, spaarzaam en ijverig.
Dit in tegenstelling tot de *conspicious consumption* in de delen van Europa die nog onder het gezag van Rome vielen. Volgens Dekker was deze opvatting zo gek nog niet, al wijst hij vooral op het feit dat in de landen die Weber op het oog had meer mensen leerden lezen en schrijven dan in de katholieke landen; immers zij werden geacht de bijbel zelf te lezen en daarnaast nog zo veel mogelijk ander religieus drukwerk. En onderwijs is altijd een belangrijke voorwaarde voor economische groei. In samenhang met het laatste moet ook aandacht worden besteed aan het postverkeer. Er kwamen geregelde postdiensten in heel Europa maar in de Republiek was het postverkeer, onder supervisie van de overheid, geperfectioneerd. Daardoor was Amsterdam niet alleen het middelpunt van de Europese handel, maar ook het internationale zenuwcentrum van economisch en politiek nieuws. Volgens de auteur is het niet overdreven hier te spreken van een regelrechte communicatierevolutie.
Jammer is dat Dekker weinig directe aandacht besteedt aan de stagnatie van de Republiek, immers een belangrijk onderdeel van het examenonderwerp. In plaats daarvan geeft hij eerder antwoord op de vraag waarom de industriële revolutie hier zo laat begon. Ik moet zeggen dat de schrijver erin slaagt de historisch geschoolde lezer op een bijzonder plezierige wijze op de hoogte te brengen van de huidige stand van zaken in het historisch onderzoek. Tot nog toe: alle lof!

Ger van der Drift

